

vanhaltijoille.

On tärkeätä, että kahviloissa keskioluen anniskeluun osallistuva henkilökunta tuntee asiaa koskevat säännökset ja määräykset. Koulutuksen tehostamiseen onkin kiinnitetty huomiota mm. eduskunnassa, julkisessa sanassa ja alan liiton julkilausumissa. Tällöin on viitattu mm. siihen, että keskioluen anniskelupaikkojen henkilökunnalle tulisi järjestää sellaista kurssimuotoista jatko- ja täydennyskoulutusta, jossa painopiste olisi juuri keskioluen anniskelussa ja sen valvonnassa.

Alaan liittyvää koulutusta annetaan myös yleisten ammattioppilaitosten erikoisluokilla sekä viranomaisten, Alkon ja yrittäjien omasta toimesta järjestettävillä kursseilla. Oppilaiden ja kurssilaisten käyttöön tarkoitettua yhtenäisen keskioluen anniskelua koskevan esityksen puute on tällöin koettu tuntuvaaksi.

Nyt ilmestynyt kirja on lisäksi tarkoitettu yhtenäistämään käytäntöä kahviloissa esiintulevissa monissa tulkintakysymyksissä. Kirja on tärkeä kahviloiden johdotehtävissä toimiville, mutta erityisesti anniskeluun osallistuvalla henkilökunnalla. Siitä on lisäksi hyötyä poliisille, kunnallisille alkoholitarkastajille, raitiuslautakunnille sekä yleensä alkoholilainsäädännön noudattamista valvoville.

Keskioluen anniskelu kahviliikkeissä -nimistä kirjaa voi tilata Ravintoloitsijain Liiton Kustannus Oy:stä osoitteella Eerikinkatu 16 A 3, 00100 Helsinki 10, puh. 602 933. Kirjan hinta on 12 mk. Samalta tekijältä aiemmin ilmestyneitä julkaisuja — Anniskeluasiamon luentomoniste ja Keskiolut elintarvikekaupoissa — on myös vielä saatavissa kustantajalta.

Luovuus, yksinäisyys, alkoholismi

Saarikoski, Pentti: *Eino Leino. Legenda jo eläessään*. WSOY 1974, 139 sivua

Ei vaadi kovin suurta ponnistusta ymmärtää, miksi kustantaja on valinnut Pentti Saarikosken tekemään kirjan Eino Leinosta. Päätäväisen tiukasti Saarikoski valmiin työn esipuheessa kieltäytyy kunniaa olla Leinon inkarnaatio. Heissä julkisuudessa nähty yhtäläisyys perustuu ennemminkin epäsovinnaisiin elämäntapoihin kuin yleisön kirjallisuudenharrastukseen. He ovat Saarikosken sanaa käyttäen bohemifiguureja.

Kirjailijana Saarikoski ei usko olevansa velkaa Leinolle: "Niin erilaisia olemme runoilijoina." Osaa Leinon runoista hän ei edes pidä runoutena. Voimme löytää tietenkin yhtäläisyyksiä, jotka sopisivat mooneen muuhunkin tapakseen. Kumatkin ovat "ihmelapsia". Julkisuudenkipeys oli Leinossa varsin moderni ominaisuus. Kirjailijoina kumpikin on tarjonnut parastaan lyyrikkona, pakinoitsijana ja kääntäjänä.

Saarikoski käyttää esipuheessa Leinosta sellaisia sanoja kuin äijä ja kummitus. Hän tunnustaa kirjoittaneensa kirjan itsensä takia, oli päästävä eroon tietystä olemassa olevasta Leinosidonnaisuudesta. Ja koska tekijän kannustimena on itseilmaisuus, on voimakkaaseen subjektiivisuuteen luontunut oivasti runomuoto. Leino-materiaalista on syntynyt runoelma, jossa Saarikoski vuoroin täysin samastuu kohteeseensa, vuoroin etäänntyy ja tarkastelee häntä ulkopuolisemmin. Saarikoski viljelee kol-

laasitekniikkaa, lähdeittä mainitsematta tai edes lainausmerkkejä laittamatta. Eri ainekset on kuitenkin suhteellisen helppo erottaa.

Saarikoski polemisoi runsaasti tutkijoiden käsityksiä vastaan. Erityisesti V. Tarkiainen ja Eino Karhu tuulettuvat. Ymmärtäisin, että Saarikosken parodia ja polemiikki on pohjimmiltaan kirjailijan itsenäisyyden puolustusta; eri teorioihin ja ideologioihin sovittaminen kutistaa aitoa luovuutta. Sekä psykoanalyttinen että marxilainen lähestymistapa merkitsee runoilijan pukemista lapsenkenkiin. Saarikosken näkemystavalle johdonmukaista on, että hän jopa uumoilee Leninin kirjoitusten rivien välistä pilkistävän ajatuksen, että aidon luovan kyvyn olisi paras pysyä puolueen ulkopuolella. Joka tapauksessa lienee kiistatonta, että Leinon saa, kuten Saarikoskikin osoittaa, helposti mahtumaan mooneen veneseen. Hän oli katsojaksiltaan ällistyttävän ristiriitainen, toisaalta taantumuksellinen ja toisaalta edistyksellinen, sekä hänen oman aikansa että meidän aikamme mittapuulla arvioituna.

Tässä samassa *Legenda jo eläessään* -sarjassa on ilmestynyt myös Erno Paasilinnan ymmärtävä elämäkerta Timo K. Mukasta ja Aila Meriluodon avoin kertomus avioliitostaan Lauri Viidan kanssa. Molemmat teokset tukevat Saarikosken runoelman ajatuksia luovalle ihmiselle ominaisesta itsekkyydestä, yksinäisyydestä ja jopa ihmishostasta ja -vihasta.

Viidan itsekkeisyys ilmeni järkyttävällä tavalla siten, että hän tahtomattaan, ajattelemattaan, Meriluodon oman todistuksen mukaan, tukahdutti vaimonsa, jo nimekkään kirjailijan, persoonallisen luomiskyvyn. Paasilinna kertoo Mukan ihmissuhteiden olleen miltei poikkeuksetta ulkokohtaisia. Mukka oli sisään päin kääntynyt ja "hänen reaktionsa lähenivät ihmisvihaa". Sekä Mukka että Viita joiivat pelottavat määrät. Alkoholismi va-

lottuu kumpaakin käsittelevässä kirjassa, mutta ei lähestulkoonkaan hallitsevasti. Saarikosken Eino Leino on pitkälle ulottuvaa Leinon alkoholismia kuvausta elämäkertatietojen ja, mikä kiinnostavinta, myös tuotannon tulokinnan avulla.

Vaikka Saarikosken Leino-kuvaa painottuu runoilijan elämän alkoholisoituneeseen jälkipuoliskoon, ei varmaankaan ole ollut kohtuutonta, että Leinon luonnekuvausta korostetaan itsekkyyttä, ihmishalveksuntaa, yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta. Ulkoisestihan Leino saattoi salata varsin pitkään nämä piirteensä. Olihan hän loistava seuramies, joka osasi ottaa ihmiset. Sibeliussesta Leino oli puhunut ihmissyöjänä. ”Hannu Salama puhuu luovien ihmisten kannibalismista.” Taiteellisesti hedelmättöminä kausina syntyy syyllisyys siitä, että on luovuutensa voimissa tuhonnut tielleen sattuneita ihmisiä. Tällainen on luonnollisesti omiaan lisäämään ahdistuneisuutta.

Monet menestyneetkin taiteilijat käyttävät runsaasti alkoholia. Miksi? Kiintoisaa on, että tieteellisesti luovilla ihmisillä ei kaiketi esiinny samalla tavoin alkoholismia. Kuitenkaan tieteellinen ja taiteellinen luovuus eivät sinänsä kummempin eroa toisistaan. Tiedemmehän monia sekä tieteessä että taiteessa ansioituneita. Ilmeisesti erilaisten juomistapojen syitä on etsittävä työolojen erilaisuudesta.

Miksi sitten juuri Eino joi? ”Suhteesi ihmisiin on täysin ulkopuolinen./ He joko hermostuttavat tai haukotuttavat sinua,/ joko halveksuttavat tai sääliittävät./ Kuitenkaan et ole halunnut hautautua yksinäisyyteesi./ Jaksaksesi olla ihmisten seurassa sinun on juotava.”

Leinon ainoa nautinto oli kirjoittaminen. Se oli myös ainoa keino etsiä ihmistä. ”Ensin käytti alkoholia stimulanssina,/ jaksaksesi kirjoittaa enemmän kuin jaksoit,/ sitten aloit väsyä,/ joi ettei sinun olisi tarvinnut kirjoittaa/ ja kirjoitit ettei olisi tarvinnut juoda,/ sillä tavalla

sinä kuolit. Voi sanoa että se oli tahallista.”

Minkälaista sitten on alkoholistin elämä? Siihen antaa osaltaan vastauksen Saarikosken tulkinnan mukaan Leinon tunnetuimpiin runoihin kuuluva Jumalien keino, jota sovinnaisesti on totuttu pitämään kuvauksena jumalten säättämästä järkkymättömästä kohtalosta, jota vastaan ihminen on avuton. Saarikoski on perusteellisesti eri linjoilla. ”Se on omakohtaisiin havaintoihin perustuva/ tieteellinen kuvaus pakonomaisen juomisen/ psyykkillis-fyysisestä tapahtumaketjusta.”

Pitkään siteeratun aikalaismuistelijan todistuksen mukaan Leinon oli vaikea olla törmäämättä ravintolassa. Isopäinen, pullea Leino erottui yleisön joukosta älykkäänä seuramiehenä, jota henkilökunta piti asiakkana erityisessä arvossa. Leino veti kapakoissa puoleensa kaikenlaista väkeä. Ja vetää oikeastaan vieläkin; nokkelasti Saarikoski huomauttaa, että ravintoloissa tänäkin päivänä kerrotut jutut Leinon juomisesta ovat kertojien oman juomisen puolustelua. Kai siinä moni alkoholisti saa pikkuisen itsetuntoa lisää, kun voi osoittaa kuuluvansa samaan veljeskuntaan kuin suuri kirjailija.

Luultavaa on, että ainakin jonkin verran Leinosta, Saarikoskesta, Salamasta ja monesta muusta kerrotut tarinat mahtavista viinavirroista ovat omiaan ohjaamaan taiteellisia nuoria alkoholin käyttäjiksi. Alkoholismista on kuitenkin huoleton boheemisuus kaukana. ”Sinun elämäsi oli lopulta yhtä ainoaa tuomiopäivää/ itsesi ylitse. Se hirvittää minua,/ eivätkä heleät heinäkuut palanneet.”

Timo Salminen

Kahdeksantoista ohjetta majatalonpitäjälle

Albert Bitzium -niminen pappi ja kirjailija eli ja vaikutti Sveitsissä 1800-luvun alkupuolella. Hengenmiehenä hän on vertaistensa lailla jäänyt unhoon, eivätkä hänen salanimellä kirjoittamansa kertomukset, näytelmät ja romaanit kuuluneet siihen luokkaan, josta olisi säilynyt mainintoja ainakaan suuremmissa kirjallisuudenhistorioissa.

Ilmeisesti hän tarkkaili viereästi oman aikansa tapoja ja lienee saanut niistä kirjallisten töittensä aiheita. Tällaisen johtopäätöksen voi tehdä hänen silloisille majatalonpitäjille laatimistaan neuvoista ja ohjeista, jotka Hotellerie-niminen sveitsiläinen ammattilehti julkaisi vuoden 1972 kolmannessa numerossaan.

Näin pappi Bitzium antoi isällisiä neuvoja osalle aikansa ravintoloitsijoita:

1. Isäntä nouskoon varhain ylös. Sen vuoksi hän menköön vuoteeseen oikeaan aikaan ja pää selvänä.

2. Kun hän on noussut ylös, hän pesköön ja kammatkoon itsensä. Sotkuisin hiuksin esiintyvä ja lialle haiseva isäntä on siiveetön ja irstas näky kauniina aamuna.

3. Ennen peseytymistä taikka sen jälkeen hän rukoilkoon, että Jumala varjelisi häntä koettelemuksilta ja sallisi hänen pysyä rehellenä miehenä.

4. Kun hän on toimessaan tallossaan, olkoon hän työteliäs ja ystävällinen.

5. Alkoon hän kokeilko liian usein viinejä kellarissaan ja älköön hän koskaan ottako lasillis-